

Form'a Sacramentului Botezului.

Ni s'a facutu cunoscutu, cumcà printre unii fii ai bisericei nostre s'aru fi nascutu unele dubie cu privire la form'a sacramentului botezului in biseric'a nostra. Dubiulu acest'a provine de acoló, cà in euchologionulu nostru atâtu in celu vechiu cu caractere cirile, câtu si in celu nou cu caractere latine s'ar paré a fi tiparite cá forma cuvintele: *botezase sierbulu lui Domnedieu in numele Tatalui, si alu Fiului, si alu Spiritului Santu, acum si totu de a un'a si in vecii veciloru aminu.* In decretule conciliului nostru provincialu inse tienutu la a. 1872 se dfee la pag. 72 cumcà form'a botezului suntu cuvintele: *botezase sierbitorulu lui Domnedieu in numele Tatalui, si alu Fiului, si alu Spiritului Santu Aminu.*

Astufeliu standu lucrulu, se nasce intrebarea, cumcà care din aceste doue este form'a adeverata a Sacramentului botezului. In specie dupa-ce cuvintele: *botezase sierbitorulu lui Domnedieu in numele Tatalui, si alu Fiului, si alu Spiritului Santu* ocuru in amendone formele aceste, astu-feliu nu mai pote fi indoicla, cà cuvintele aceste se tienu de form'a Sacramentului botezului. Dupa-ce inse cuvintele: „*acum si totu de a un'a si in vecii veciloru*“ ocuru numai in euchologione, nu inse si in decretule sinodului provincialu, asia se nasce intrebarea, cà ore si cuvintele aceste se tienu de form'a botezului, asia câtu deca s'ar lasá afara, atunci sacramentulu ar fi invalidu?

Spre a poté deslegá cestiunea acést'a, este de lipsa se deosebimu intre cea ce este de necesitate dogmatica in administrarea unui sacramentu, si intre ce'a ce este numai de necesitate rituala. Deca se omite in administrarea unui sacramentu ace'a, ce este de necesitate dogmatica, atunci sacramentulu este invalidu. Deca inse se omite numai ce'a ce este de necesitate rituala, atunci sacramentulu este validu totu de a un'a, desi in anumite impregiurari omiteera lucrurilor, ce suntu si numai de necesitate rituala in administrarea unui sacramentu, pote se fia pecaminosa. Acum de necesitate dogmatica in administrarea unui sacramentu este totu de a una form'a sacramentului, asia câtu deca acést'a se omite, seau se schimba, atunci sacramentulu este totu de a un'a nulu si invalidu. Celelalte ceremonie, cantari si cuvinte, ce suntu impreunate cu administrarea unui sacramentu, suntu numai de necesitate rituala, cari le a adausu biseric'a, pentru a simbolisá si prin ele sanctitatea sacramentului. Omiteera acestor'a nu alteréza intru nemic'a validitatea sacramentului.

Fiendu asia dara acum verb'a despre sacramentulu botezului, se nasce intrebarea, cumcà cari cuvinte usitate in biseric'a nostra la administrarea lui suntu cá forma de necesitate dogmatica, si cari suntu numai de necesitate

rituala, in specie ore tote cele din euchologionu seau numai cele din decretetele sinodului nostru provincialu?

Spre a poté dá unu respunsu nimeritu, logicu si catolicu la intrebarea acést'a, este de lipsa se scinu, cumcà ce autoritati militéza pre lenga form'a, ce se pare a fi in euchologionu, si ce autoritati militéza pre lenga cea din decretetele sinodului nostru provincialu.

Deca cercamu autoritatile aceste, atunci lucrulu atât'a este de claru, cumcà cea din decretetele sinodului provincialu este cea de necesitate dogmatica, câtu mai multu nice unu dubiu nu mai pote se mai fia. Militéza adeca pentru acestea doue autoritâti infalibile. Aceste suntu antaiu Sant'a Scriptura, in care cându Mantuitoriulu a prescisu form'a botezului, a dîsu, cà acel'a se se administreze „*in numele Tatalui, si alu Fiului, si alu Spiritului Santu*“, fora se faca nice una amintire de cuvintele: *acum si totu de a una si in vecii veciloru aminu*“. Autoriulu Santei Scripturi inse este Spiritulu Santu. Astu feliu nu mai pote fi indoiéla despre infalibilitatea autoritatei acesteia, ce militéza pentru form'a cea din decretetele sinodului nostru provincialu. A dou'a autoritate suntu insusi decretetele sinodului provincialu. Decretetele aceste in cestiuni dogmatice nu au numai valorea unei càrti rituali, cum este pentru esemplu euchologionulu. Ci ele suntu pentru noi un'a autoritate infalibila. Si acést'a nu pentrucà suntu decretetele unui sinodu provincialu, ci pentrucà suntu aprobate espresu de un'a autoritate infalibila, anume de Santulu Scaunu Apostolicu, pre care in casuri de aceste Spiritulu Santu insusi lu- scutesce de gresieli dogmatice. Astu-feliu éراسi nu mai pote fi indoiela, cumcà form'a din decretetele aceste este singura de necesitate dogmatica. Deca dara Spiritulu Santu prin doue organe, anume prin Sant'a Scriptura si prin Santulu Scaunu a enunCIATU, cumcà form'a acést'a singura este de necesitate dogmatica, atunci credemu, cà ori ce dubiu e resollitu cu privire la cestiunea acést'a.

Lucrulu devine si mai claru, deca vomu considerá si absurditatea, la care ajunge omulu, deca sustiene, cumcà form'a cea din euchologionu intrega este de necesitate dogmatica la administrarea botezului.

In baseric'a apusului se administréza sacramentulu botezulu fora cuvintele: „*acum si totu de a un'a si in vecii veciloru*“, adause la cuvintele: „*In numele Tatalui, si a Fiului, si a Spiritului Santu*“. Acum deca si cuvintele: „*acum si totu de a un'a si in vecii veciloru*“ aru fi de necesitate dogmatica la sacramentulu botezului, atunci ar urmá, cumcà apusenii nu suntu bntezati, căce botezulu fora cuvintele de necesitate dogmatica este nulu si invalidu. Ma fiindu-cà chiaru si Santi'a Sa Capulu basericeii este botezatu fora cuvintele: „*acum si totu de a un'a si in vecii veciloru*“, ar urmá absurditatea ace'a, cà chiaru nice Santi'a Sa Capulu basericeii nu este botezatu, ce'a ce inse credemu, cà nice unu fiu al basericeii nostre nu va cutezá a dice.

Deca inse consideramu lucrulu proprie precum se cuvine, atunci numai decâtu observamu, cà in adevéru nice nu este in privintia acést'a nice un'a

deosebire între euhologionul nostru și între decretul sinodului provincial. Decretul sinodului provincial nu dă, că de necesitatea dogmatică a formei s'ar' ține și cuvintele: „*acum și totu de a un'a și în vecii veciloru*“. O dăc înse ore acéști'a Euhologionul nostru? Nice dăcum! Ci în elu după form'a botezului sunt adăuse și cuvintele: „*acum și totu de a una și în vecii veciloru*“.

Din împregiurarea înse că cuvintele aceste sunt adăuse după form'a botezului, nu urmăza nice de cumu, că ele sunt de necesitate dogmatică, cătu botezul fora de ele este invalid. Cine ar conchide astu-feliu, acel'a ar trage din premise conclusioni, ce nu se cuprind în ele. Ce se pote conchide, este numai ace'a, că cuvintele: „*acum și totu de a una și în vecii veciloru*“ sunt de necesitate rituală în baserica noastră. Căce deca ar conchide cineva, că sunt de necesitate dogmatică, atunci acel'a voindu se fia logicu ar trebui se merga mai departe și se sustina, cumcă și alte cuvinte ce premergu seau urmăza în euhologionu formei botezului, sunt de necesitate dogmatică în administrarea lui. Ma ar trebui se sustina, cumcă tote rogatiunile din euhologionu împreunate cu administrarea botezului sunt de necesitate dogmatică, cătu botezul fora ele este invalid. De aci ar urmă, nu numai, că apusenii sunt nebotezați, fiindcă la eli nu existu rogatiunile aceste, ci și că creștinii din seculii celi de antaiu încă au fost nebotezați, fiindcă atunci nu se administră botezulu cu rogatiunile aceste. Asia ceva éram credem, că nu va dăc nice unu fiu alu basericii noastre.

Lucrulu devine și mai clar, deca vomu consideră relațiunea logică între euhologionul nostru și între Sant'a Scriptura și decretul sinodului nostru provincial. Axiom'a logică sună, cumcă ce'a ce este infalibilu e datatoriu de tonu pentru ce'a ce e falibilu. Acum Sant'a Scriptura și decretul sinodului nostru provincial precum amu vedutu sunt amendoué opu alu Spiritului Santu, va se dăca infalibili. Despre euhologionu înse nu se pote dăca așa ceva, căce de o parte nu este parte a Santei Scripturi, éra de alta parte, desi se folosese în baserica noastră cu scirea Santului Scaunu Apostolicu, totuși nu a fostu nice odată aprobatu de Santulu Scaunu în sensulu acel'a, în care au fostu decretul sinodului provincial, va se dăca nu a fostu aprobatu că unu codice de legi, la care se se pota omulu provocá, că la un'a autoritate infalibilă. Prin urmăre despre elu nu se pote dăca, că este pentru noi un'a autoritate infalibilă. De aci înse urmăza, că în cestiuni mai cu sema dogmaticee trebuie aplicatu și interpretatu după ce este infalibilu, va se dăca după Sant'a Scriptura și după decretul sinodului provincial, și în specie, ce atinge botezulu, ace'a se se ținea de form'a sacramentală, ce este în aceste, și nu ce este în acel'a. Celu ce face din contra, acel'a judeca ce e infalibilu după ce e falibilu, seau ce totu atât'a este, judeca ce este domnediescu după ce este omenescu, prin ce redica pre omu preste Domnedieu. Asia ceva înse credem, că cu voi'a nu va face nice unu fiu alu basericii noastre.

Se vede din aceste, credem destulu de invederatu, că cuvintele: „*acum*

si totu de a una etc. la sacramentulu botezului nu suntu de necessitate dogmatica, câtu fora ele sacramentulu se fia invalidu. Ore este inse pentru ace'a preotului iertatu a le omite? Nice decumu. Si acést'a parte pentru-câ priu ele se indica cumcâ desi unele din efectele positive ale botezului, cum suntu grati'a sanctificanta, filiatuinea divina si dreptulu de a fi membru alu bisericeii se potu pierde, totusi cele alalte efecte positive, precum capacitatea la celelalte sacraminte si semnuu indelibilu, precum si tote cele negative, anume iertarea culpei si pedepsei peccatului originalu si a celoru actuali nu se mai potu pierde, ci efectele aceste suntu eterne. Parte nu este iertatu a le omite nice pentru ace'a, câ suntu de necessitate rituala, si asia ceva fora causa justa nu este iertatu a omite fora de a comite prin ace'a peccatu. Ci cuvintele aceste trebuescu dîse chiaru asia, precum trebuescu implinite si celelalte cerimonie impreunate cu administrarea botezului si a altoru sacraminte, căce biserice'a si are causele sale, pentru cari le a prescisu. Si nice unui fiu nu i este iertatu a desconsiderá prescisele bisericeii. Numai câtu nice unu fiu se nu creda, câ botezulu fora cuvintele aceste este invalidu, desi deca se omitu fora causa, atunci este illicitu.

Ce atinge inse cuventulu: *amino*, acel'a este adausu dupa datin'a bisericeii de a-si finí mai tote actele sale cu cuventulu acest'a. Prin urmare mai multa insemnetate nu pote se aiba nice a botezu.

Laudele Santului Paulu.

Moto: »Caletoriule uitate si vedi, de este dorere
»cá dorerea mea». Ps. 134. 13.

Nemultiumit'a este plat'a lumii, astufeliu se esprima unu proverbiiu vechiu acarui neplacutu adeveru, mai câ nu-lu va contestá nimene, si nimene nu se va bucurá, cându va trebui se veda tristulu lui adeveru. De câte ori nu avemu noi neplacut'a ocasiune a ne convinge, câtu de adeveratu este proverbiiulu acest'a, si câte lacrimi nu a facutu se se verse din ochii moritoriloru. De câte ori nu avemu noi ocasiune a ne convinge, cu ce potere domnesce elu in lume, cându vedemu omeni in inim'a caror'a nice unu altu cugetu nu pote prinde radecina, decâtu singuru numai cugetulu de a face bine si de a folosí toturoruu, cá si cum eli ar fi meniti a fi jerfa altor'a, si pre lenga tote aceste, cându este cá se secere ce au semenatu, si se adune ce a respitu, atunci plat'a lumii este nemultiumit'a, batjocur'a, ur'a, dispretiulu si chiaru si morte din partea acelor'a, pre cari nu i a lasatu se mora, asia câtu si eli potu dice in midiloculu nemultiamirei cu Mantuitoriulu nostru pre cruce: *poporulu meu poporulu meu, ce ti-am facutu?* In vietia nice unui omu inse nu si a aretatu adagiulu acest'a tristulu seu adeveru, cá in vietia Santului Paulu. Mai multu de 30 de ani a jerfitu elu tote ale sale, s'a jerfitu pre sine insusi pentru lumea intréga cunoscuta pre atunci, predicandu, dogenindu,

mangaiadu, incuragiandu pre toti, cá pre toti se-i mantuésca; mai bine de 30 de ani a suferitu pentru fiii sei si pentru celilalti tote necesurile si neajunsurile, ce numai potu se vena pre unu omu. Si in urma cu ce i a resplatitu lumea tote aceste? Dora l'a incununatu baremu cu lauru, cá pre unulu ce a reportatu invingerea in amfiteatru? Nu nice decum! Clamid'a lui rosita de sange ni arata, cu câta crudime s'a aretatu in vietia lui, câtu de adeveratu este proverbiulu acel'a nefericitu, cá nemultiumit'a este plat'a lumiei. Elu a mersu in Rom'a in adenci betranetie, cá se-si mangaiu pre fiii sei, ce eráu in grea persecutiune si in nespusa suferintia, si acolo in capital'a lumiei in locu de a fi incoronatu cu coron'a triumfului pentu atâte ostenele, cá la unu sceleratu si fora de lege i s'a taiatu capulu cu securea, cá se veda lumea tota, cu ce scie ea resplati. Apostolulu lumiei a fostu ucisu in capital'a lumiei, si asia cá nice cându s'a aretatu câtu de adeveratu este proverbiulu, cá nemultiumit'a este plat'a lumiei. Se vedemu dara pre S. Paulu, cum cá martiru a suferitu se tréca preste sine uciderea pentru adeveru si binefacere. Se vedemu dara pre S. Paulu in minutele din urma ale vietiei sale, cându sub securea lictorelui a primitu coron'a invingerei, si cu hain'a rosita de sange a imbracatu vestimentulu nemorirei!

Cá si doi frati din copsele acelorasi parinti suntu cele doue daruri mari a apostoliei si a martiriului. Ele suntu doi soci nedespartiti, asia câtu Aplulu trebue se fia totu de a una gata de martiriu, si martiriulu nu este altu ceva decâtu apostolia cea mai stralucita, in care deca tace limb'a, atunci sangele versatu marturisesce pentru adeveru strigandu: osan'a celui din inaltime. Pentru ace'a vedemu noi, cá mai toti Apostolii au fostu si martiri in vietia si in morte, unulu in un'a forma altulu in alt'a, si mai toti si-au finitu curgerea Apostoliei prein sangele martiriului. Ce vedemu noi acumu la S. Paulu? Vietia lui intréga a fostu unu martiriu continuu, cá martiru este acel'a, care suferu atât'a pentru adeveru, câtu a suferitu elu. Nu a esistatu nice unu genu de necesuri, nice unu genu de lipse, nice unu genu de suferintie, nice unu genu de batujocuri, cari se nu le fia induratu marele Apostolu, decându si a inceputu chiamarea cea grea a apostoliei, asia încátu insusi díce, *cá in tota díu'a moriu pentru Christosu*. Ma bataile cele multe ce le-a primitu pentru credinti'a s'a si zelulu seu dela pagani si dela Jidovi, au fostu lasatu urme si rane asia de adenci in trupulu lui, câtu totu trupulu lui erá una rana, cá si cum ar fi fostu in continuu pre cruce si pana la morte i s'au cunoscutu, si pana la morte l'au chinuitu. Clem. Ales. díce, cá elu gemeá ser'a in patu de dorerile raneloru, cá mam'a cându nasce. Cu dorere le amintesce elu in epistol'a catra Galateni, cându díce: *nimene se nu-mi fia mie molestú, cá eu ranele lui Christosu le portu in trupulu mieu*, eu portu cu mine semnele martiriului, ce-lu suferiu in tota díu'a. Dara inca si mai multu. Asupririle si bataile cele multe ce le a induratu elu in continuu, ajungeáu câte odata unu atare gradu, câtu deca nu ar' fi pofitu chiamarea Apliei, cá

se remana iu vietia, atunci ar' fi doritu, cá se se puna odata capetu suferintieloru prein pierderea vietiei. „Nu voimú fratiloru, scrie elu catra Corinteni, cá se nu sciti voi despre necasurile cele multe, ce le am suferitu in Asi'a, unde am fostu necagiti preste mesura, si preste poterile nostre, asia cátu ne amu uritu vietia“. Inse pre lenga tote aceste, ori si cátu de mari au fostu dorerile aceste si ori si cátu de amaritu sufletu lui pentru ele, totusi indata ce-si aduceá aminte, cá elu este apostolu, si cá atare trebue se fia si martiru, se bucurá de ranele sale cá de nescie triumfuri regesci, in naufragie si aflá bucurie, si se desfatá de ele, cá altii de aflarea tesauriloru, ranele in trupulu seu le portá, cá totu atâte corone imperatesci, in carcerulu celu intunecosu se desfetá cá in frumseti'a paradisulu si gemendu sub dorerea raneloru multiumeá lui D-dieu pêntru ele cá pentru totu atâte daruri. Istori'a persecutiuniloru celoru crunte a Santei baserici ne spune, cum s'a intemplatú nu odata, de carnificele crestiniloru, vedendu nunumai constanti'a martiriloru, ei bucuriea si deliciae loru cele mari, ce le aretáu atunci, cându se aplicáu la corpurile loru chinurile cele mai rafinate, ce le pote escugetá reutatea omenésca, lasá se-i cadia diosu instrumentele de chinu, si insusi se facé crestinu, si se inchiná D-dieului aceleia, pentru care ucisese elu mai inainte atáti'a omeni. De câte ori nu a trebuitu se se repetiésca scen'a acést'a in vietia marelui Apostolu, care a fostu unu martiru continuu! Decâte ori nu voru fi crediutu multi in Evangeliulu predicatu de elu numai pentru-cá vedeáu, cá zelulu lui cresceá totu mereu cum cresceáu suferintiele, asia cátu suferintiele au devenitu pentru elu unu isvoru alu zelului, si necazurile cele multe, ce pentru altii suntú midilocu de a-lu aruncá in desperare, pentru elu eráu incuragiare.

Trei-dieci si cinci de ani a duratu Apostol'i'a lui, si in acei trei-dieci si cinci de ani a duratu si martiriulu lui fora intrerumpere. Trei-dieci si cinci de ani a predicatu elu Evangeliulu, si acesti trei-dieci si cinci de ani au fostu totu atáti'a ani de martiriu. Este multu, forte multu, unu martiriu atátu de lungu. Inse ori si cátu de lungu a fostu martiriulu acést'a, elu nu a fostu decátu ducerea crucei pre muntele Golgot'a, unde aveá se fia restignitu. Dupa 35 de ani acumu se apropiá de Golgot'a, de loculu capatíniloru destinatu spre restignire, unde aveá ce e dreptu se puna crucea diosu, inse nu cá se scape de ea, ci cá acum se fia restignitu pre ea. Or'a cea din urma a S-tului nostru Apostolu se apropia. Baseric'a intréga gelesce si se imbraca in doliu, cá Apostolulu ei celu mare se apropia de or'a in care trebue se o parasésca. O fii din tota lumea a marelui Apostolu cátu de trista este inim'a vostra, cá éta parentele vostru, care v'a nascutu intre atâte doreri, batendui or'a se gata de drumu. Apostolulu lumei se gatesce se parasésca lumea. Amara este despartirea filoru de parinte, amara a trebuitu se fia si despartirea crestiniloru celoru de antaiu de S. Paulu.

In anulu alu 66-le alu erei nostre, si in alu 10-le anu alu domnirii crudului si lascivului imperatu Nero crupse in Rom'a cea de antaiu perse-

cutiune in contr'a crestiniloru. Crudulu imperatu si aprinse capital'a sa Rom'a. Din 14 parti a cetatei, diece deveniru preda flacariloru focului. Un'a céta de sateliti de a tiranului imperatu ambláu in vediulu tuturoru cu facile aprinse aruncandu foculu in tote laturile cetatei. Rom'a intréga s'a fostu prefacutu in una mare de focu, ce aruncá flacarile pana la nori, si unu fumu negru cá unu zidu se lasa in giurulu Romei celi de câteva milioane. Prospectulu erá infioratoriu. Edificiele cele grandiose ale Romei pocnieáu sub greutatea ceea mare se audiáu vaetele si tîpetele celoru ce plangeáu apunerea cetatei. Rom'a centrulu splendorei si alu desfaterei si a schimbatu faci'a de odata, si in locul lor nu se mai audieá, si nu se mai vedeá nimic'a decâtu flacara, fumu si vaete. Tiranulu Nero in midiloculu prospectului acestuia infricosiatu susu pre tronulu lui Mecen'a se desfetá in privirea flacariloru si cantá pre harfa viersurile lui Homeru, in cari se descrie arderea Troiei. Nero urieá Rom'a cea vechia cu stradele ei cele anguste, si voieá se edifice alt'a noua mai pomposa. Crudulu imperatu nu aveá idea, câtu de necuprinse suntu planurile lui D-dieu. Elu a edificatu ce e dreptu cetatea de nou, inse o sfaturi nepatrunse alui D-dieu! elu nu a sciutu cá nu o edifica cá se fia pre venitoriu capital'a imperatloru, ei cá se fia capital'a santei basereci, si resiedinti'a capului ei, pre carea elu o persecutá, si pre acarei capu elu lu ucise. Cându audí inse Nero, cá poporulu lu acusa pre elu pentru arderea Romei, atunci elu aruncá vin'a pre crestini. Tote prinsorele cetatei se deschiseru, si incepuru a se implé cu crestini. Tote tribunalele din Rom'a nu mai aveáu altu ceva de lucru, decâtu numai judecarea, condamnarea si esecutarea crestiniloru. Stradele Romei cele colorite mai inainte in negru de fumulu focului se coloriru acumu in rosiiu de sangele crestiniloru, si Rom'a cea ce mai inainte se vaetá amaru la vediulu flacariloru, acnm aplaudá cu bucurie la vederea sangelui crestiniloru, ce curgeá pareu. Circulu erá plinu de demanéti'a pana ser'a, si sute de mii de crestini se aruncáu totu mereu in arena preda fiaraloru. Tiner'a baserica din Rom'a erá in strimtoarea cea mai mare, precumu nu s'a mai vediutu nice odata. Atunci audí S. Paulu din departare, ce se petrece in Rom'a. Deca fiii lui cei din Rom'a au avutu ore cându lipsa de elu, atunci acum aveáu, cá sei intarésca si încurageze in midiloculu unei strimtori atâtu de mari. Si Paulu si alergá din departare numai decâtu la Rom'a, desi scieá bine, cá insusi pote se piera in persecutiune. Éta unu martiru demnu de unu adevratu Apostolu. Nunumai pentru credintia a suferitu S. Paulu martiriulu in Rom'a, ei si pentrucă erá Apostolu si pastoriu, cá elu ar' fi potutu se nu mérga la Rom'a, sciendu cá ce se intempla acoló, si cá unu simplu credintiosu nice cá ar' fi fostu datoriu a merge. Inse elu nu erá numai unu simplu credintiosu, ei erá si Apostolu si pastoriu alu turnei celei pre atunci inca mici. Despre Apostolu si pastoriu inse a fostu disu Mantuitoriulu: *cá pastoriuulu celu bunu si sufletulu seu si-lu pune pentru oile*

sale, că numai năimitulu vede lupulu venindu, si lusa oile si fuge, pentrucă năimitu este. Pentru ace'a cantandu in faci'a morței s'a dusu S. Paulu la Rom'a, că in midiloculu asuprirei se-si mangaia turm'a cu cuvintele Mantui-toriului: „nu te teme turma mica, că bine a voitu tatalu teu a te mari pre tine“, si mangaindu-si turm'a si a versatu sangole pentru ca in midiloculu ei că unu adevveratu pastoriu, care mai bine piere elu decâtu turm'a, si că unu adevveratu martiru, care móre mangaindu pre altii.

Indata ce a ajunsu S. Paulu la Rom'a, crudulu imperatu Nero numai decâtu l'a prinsu si l'a aruncatu in inchisorea cea mai grea din Rom'a, in inchisori'a, in carea se detieneáu numai sceleratii celi mai mari, in carcerulu mamertinu. Si unu lascivu si desfrenatu că Nero cum ar' fi si potutu elu suferi pre unu barbatu că S. Paulu? Forte bine dice S. Chrisostomu: Precum unu telhariu, ce intra noptea in casa, cându toti celilalti dormu, deca vede, că cineva aprinde un'a lumina, atunci lu omora numai decâtu si lumin'a o stenge, că nevediotu de nimene se pota pradá, cbiaru asia a facutu si Nero. Elu predá Rom'a si imperiulu, cându toti celilalti dormeáu somnulu celu greu alu coruptiunei. Cându inse a vediotu, că S. Paulu voiesce a aprinde una lumina in intunereculu celu mare, că nu cumva la lumin'a S-tului Paulu se se veda fara de legile lui, lu- prinse numai decâtu si-lu aruncá in prinsore, că lumin'a se nu o pota aprinde, si că elu se-si pota indepliní orgieile sale in intunerecu neimpedecatu de nimene. Acést'a inse nu-i fu destulu, ci mai demandá, că si in prinsore se-i arunce catene de fieru in mani si in petiore că nu cumva se pota scapá pre ver un'a cale, si totusi se aprinda lumin'a ace'a, de care se temeá elu atátu de multu. Trupulu celu pliuu de rane alu marelui Apostolu, trebuieá se mai porte acum pre rane si catene! O Paule mare Apostolu si martiru, grele au fostu suferintiele tale! La alti moritori le e cu potentia a torná celu pucinu oleu pre rane, că se-si mai aline dorerile, tu inse n'ai potutu face nice atát'a, ci oleulu teu pentru ranele tale au fostu catenele de fieru, cari te raneau si mai tare, Inse o minune! S. nostru Aplu nu se tanguieá in prinsore, nice că este inchisu, nice că este in catene, nice că lu dore totu trupulu de ranele cele multe, ci se tanguieá cu totul pentru altu-ceva. Cându a fostu legatu in prinsorea cea de antaiu in Rom'a, atunci cu bucurie scrise filoru sei din Asi'a, că eu desi sum legatu, inse *cuventulu meu nu este legatu*. Da cuventulu lui atunci nu erá legatu, pentru-că si in inchisore predicá in continuu, si depre catedr'a prinsorei a fostu intorsu pre multi chiaru si din curtea imperatésca. In prinsorea cea de a dou'a inse totu lucrulu s'a schimbatu. Prinsorea acést'a a fostu atátu de aspra si atátu de grea, cătu nimenea nu poteá se între la elu, si nice cei mai deaprope ai lui din Rom'a, decum l'au dusu in inchisore si pana dupa noue luni, cându l'au scosu de l'au dusu pre stradele Romei la locul de perdiare, mai multu nu l'au mai vediotu, si nice nu a mai auditu nemic'a despre elu. Noue luni intregi a statu S. Paulu in prinsore, si noue luni intregi a fostu legatu cu

elu in catene si cuventulu lui, câtu noue luni nimenuia n'a potutu predicá. Acést'a a fostu ce i a causatu lui mai multa dorere si decátu intunereculu carcerului, si decátu ranele trupului, si si decátu catenele din mani si din petiore. La dorerile trupului i s'au mai adausu acumu si dorerile sufletului, cá eroulu dorerei se fia deplinu.

Or'a cea din urma a santului nostru Apostolu se apropiá totu mai tare. Convingerea lui deveniá totu mai firma, cá din prinsori'a acést'a nu o se mai scape nice odata, si pre fiii sei nu o se-i mai vedía nice cându mai multu in lumea acést'a. Acum vedeá elu bine, cá Apostolí'a lui s'a finitu, si nu-i remane alt'a, decátu cá se-si finésca si martiriulu prin actulu celu din urma. Ce a facutu asia dara S. nostru Apostolu, cându a vediutu, cá carier'a lui pamentésca i s'a consumatu si finitu pentru totu de a un'a? Elu s'a intorsu acum in sine insusi, si a lasatu lumea in manile celui ce o a facutu, cá se dispuna cum va voí elu mai departe, cá si cum ar' fi voitu a díce: pana acumu am fostu Apostolu alu lumei, acumu laseme lumea se-mi fiu mai pre urma Apostolu si mie insumi. Si cu aceste elu a inceputu a face revista preste tota vietí'a lui de Apostolu, cá se veda si se se convinga in or'a mortei, cá óre implinitu-sia elu chiamarea asia precum se cuvine? Unu cortegiu lungu de necasuri a trecut atunci pre dinaintea ochiloru lui, dela tempulu, cându Mantuitoriulu i a strigatu lui pre drumulu catra Damascu: *Saule, Saule! pentru-ce me persecutezi?* si pana i s'a deschisu usiele carcerului mamertinu. Tote calatoriile lui cele grele, tote pedecile lui cele lungi, tote fructele adunate in urm'a loru le a facutu se mai tréca odata si mai pre urma pre dinaintea sufletului lui celui intristatu. Si facundu acést'a a vediutu si s'a convinsu cá cu inima si cu conscientia liniscita pote se díca: *lupta buna n'am luptatu, cuergerea am plinitu, credintí'a am pazitu, si ce e mai multu, mi s'a adausu mie coron'a dreptatei, ce mi o va dá mie in díu'a acé'a dreptulu judecatoriu.* Si astu-feliu liniscitu in sufletulu seu fora nice una conturbare, si asteptá acum or'a mortei, cá se depuna diosu trupulu acél'a, ce asia de multu a fostu suferitu si chinuitu, si nu mai díceá nemic'a decátu *D-ne fia voi'a ta!*

Dílele treceáu unele dupa altele si carcerulu marelu Apostolu deveneá totu mai aspru si mai greu. — In unurma sosi si or'a cea crancena, or'a completarei martiriului. In 29 Juniu anulu 67 usí'a carcerului se deschide, si marele Apostolu alu lumei, Paulu vasulu celu alesu pasiesce spre loculu de pierdiare. Stradele Romei eráu pline de omeni pre loculu, pre unde duceáu pre S. nostru Apostolu la decapitare. Câti fi de alui din Rom'a nu voru fi plansu atunci cu amaru vediendu cum se duce la morte Apostolulu loru. Anii vietiei lui eráu deja multi si apesáu greu pre corpulu lui celu debilatu de atâte suferintie, inchisorea cea grea de noue luni l'a fostu slabitu si mai tare, câtu acum de abié poteá se pasiésca spre loculu ucideri. Inse pre langa tote aceste si atunci si a adusu aminte, cá elu este Apostolu. Pentru acé'a cá nu cumva fií lui din Rom'a amestecati printre celilalti spectatori

vediendui mersulu tristu si desperatu, se se clatine in credintia, si a mai adunatu odata tote poterile, si cu capulu rediecatu, cu fruntea senina si cu faci'a vesela a percursu stradele Romei pana la locul de decapitare, cá si cum nu ar' fi esitu din cetate spre morte, ci cá si cum ar' fi intratu in ea spre triumfu. — In urma marele Apostolu ajunsse la locul pierdiarei, si cu una linisce nespusa si asedia elu capulu spre taiare. Securea lictorelui se redicá si capulu marelui Apostolu cadit' diosu la pamentu strigandu inca odata de trei ori: *Jesus, Jesus Jesus*, cá si cum ar' fi voitu a dice: *D-ne a ta a fostu nascerea, a ta viet'i'a si a ta este si mortea mea!* Sufletulu lui se rapí numai decátu la ceriu. Si o dispusetiune minunata a lui *D-dieu!* Paulu intelbi in ceriu pre S. Stefanu, la a carui lapidare a fostu ajutat' si elu, éra S. Stefanu s'a miratu vediendu pre Saulu cu diadem'a de martiru, si cá i este sociu in ceriu acelu ce pre pamentu i a fostu persecutoru. Dara nu! S. Stefanu nu s'a miratu! S. Stefanu érá veru dulce cu S. Paulu. Unu Santu ni enaréza noue ce a aflatu elu in unu visione. Cându a fostu S. Stefanu lapidatu dice elu, si Saulu a padit' vsmintele lapidatoriloru, atunci Stefanu nu s'a rogatu prin cuvintele: *D-ne iertale loru, cá nu sciu ce fuen!* pentru nice unulu cá pentru Saulu verulu seu celu dulce, ce atunci i érá asia mare inimicu. Atunci a dísu *D-dieu* lui Stefanu: *éta Stefane antaiulu mieu martiru, pentru rogatiunea ta eu ti dau t'e pre Saulu, si voiu face din elu ce vei voi tu;* Atunci a respunsu S. Stefanu: *D-ne Apostolulu teu dorescu eu se fia Saulu, si asia a si fostu, si in totu decursulu Apostoliei lui Paulu, S. Stefanu s'a rogatu lui D-dieu pentru elu, cátu dupa ucidere intalnindu-se cu elu in ceriu, Stefanu a predatu pre S. Paulu éراسi lui D-dieu dicendu: éta D-ne pre Saulu mi-lu ai datu mie cá inimicu alu teu, éta acum eu ti-lu dau t'e éراسi indereptu cá Apostolu, ce ti a castigatu t'e lumea tota. Primescelu dela mine cá pre unu daru mare si de multu pretiu, cá pre una decore si frumsetia a paradisului!*

Anu ajunsu la capetu cu marele nostru Apostolu! L'am petreuntu dela nascere si pana la intrarea lui in Paradisu! Ce avem' se facemu noi acum? Se depunemu pre unu minutu ori si ce grigia lumésca, se abdicemu pre unu minutu de tote buenetatile lumei acesteia, despre cari dice S. Augustinu cá: *acquiruntur cum sudore, possidentur cum timore, ammittuntur cum dolore.* Se ne intornamu pre unu minutu in sufletulu nostru, si se ne comparamu tota viet'i'a nostra cu a marelui Apostolu! O atunci vediendu unde ne a dusu pre noi superb'i'a mintei nostre nesupusa lui *D-dieu*, si in ce multime de pecate ne a cufundatu, vomu dice cu dorere: *o mentes amentes!* inse totu odata cá S. Paulu pre drumulu Damascului vomu incepe alt'a vietia supusa intru tote lui *D-dieu*, si de tainele lui cele mari, spre cari de trei díle ne pregatimu, ne vomu apropiá cu cuvenintia si cu sperantia drepta de a castigá darulu, ce l'am pierdutu!

Deci o mare Apostolu alu gintiloru! De trei díle suntemu noi in societatea ta, si acele au trecut' cá unu minutu! De trei díle ne uitamu la tine,

fora cá se te potemu admirá destulu! Si éta ai disparutu dinaintea nostra! Tu celu ce ai voitu a fi si anatema pentru fratii tei din iubire, inca odata te rogamu, rogate lui Ddieu pentru noi, cá precumu ne a ajutat in aceste trei dile a te contemplá pre tine, asia se ne ajute si in venitoriu a te si imitá pre tine, cá óre cându se te potemu intalni acoló, unde ai intalnit tu pre S. Stefanu. — Éra tu D-dieulu mieu, care prin graiulu marelu teu Apostolu asia frumosu mi ai aretatu calea, pre care se vinu la tine, liami inim'a mea cea de pietra si-mi da inima de carne, cá plangundu si ingenuchiandu se me potiú apropiá de siloamulu peccatorulu, de S. teu Sacramentu alu penitentiei, si se dobandescu iertatiune, pona candu inca nu audu cuvintele: „*nebune in noptea acést'a voru se cera sufletulu teu dela tine!*“ Aminu.

Statulu verguriei si alu casatoriei in baseric'a antica.

Motto: »Noi in urma nu prin semnuu destructivulu alu trupulu, — precumu cugetati voi, — ci prin semnuu nevinovatiei si alu modestiei usioru ne deosebimu. *Minut. Felic. Octav. n. 31.*

„*Mare daru*“ erá intru crestinii cei dintaiu „*Mullimea celoru ce credeá avé o anima si unu sufletu*“ (Fapt. A. IV, 32, 33) díce S. Apostolu — Unitatea credintiei, curat'ia moralitateri, — chiamarea cea santa intemeiata in legea Domnului si dreptatea lui D-dieu prin credintia s'au aretatu intru cei ce credeáu intru Xtosu ¹⁾).

Darulu Spiritului lui Xtosu a locuitu in animile loru, a facutu, cá acei crestini nu numai cu numele, ci cu sufletu si cu trupu, adecá in tóte faptele vietiei se arete onórea mostenirei fiesci, la carea s'a inchinatu. Ei amesuratu intiepleptiunei Spiritului, care dá vietia si pace, atátu in vietia a privata câtu si in cea publica s'au portatu cu spiritulu lui Ddomnedicu ²⁾) cu demnitate dupa Evangeli'a lui Xtosu au petrecutu, un'a cugetandu, o iubire avendu, cu o voia fiendu si un'a intielegundu ³⁾).

Acei crestini iubire nefaciaria avendu au uritu reulu, s'au lipitu de lucrulu bunu, si Domnului au servitu ⁴⁾); intru tote s'au inavutitu intru Xtosu, in totu cuventulu si in tota scientia ⁵⁾).

In vietia crestineloru dintaiu cu adevverulu a stralucitu lumin'a evangeliiei, lumin'a cunoscintiei lui Domnedicu, ace'a a fostu icon'a vietiei lui Isusu Xtosu, cáci desi „*ei au fostu in trupu, dara nu au traitu dupa trupu*“ ⁶⁾) ci cu spiritulu lui D-dieu. Pentru ace'a pre frumosu díce si *Minutiu Felice*, cá crestinii nu

¹⁾ Rom. I, 17.

²⁾ Rom. VII.

³⁾ Filip. I, 27, — II. 2.

⁴⁾ Rom. VII, 9 seq.

⁵⁾ I. Cor. I. 5.

⁶⁾ Auctor anonym epist. ad Diognit. n. 5.

prin semnul trupului, ci prin semnul nevinovatiei si alu modestiei s'au destinsu atâtu de catra pagani, câtu si de catra altii.

Acést'a nevinovatia si curatia, acést'a modestia si dreptate a fostu caracteristic'a vietiei private si publice a crestiniloru primi.

Spre ilustrarea acestei caracteristice distinctive, in cele urmatórie dorimu a tractá despre unele momente seau relatii ale vietiei private si publice a crestiniloru dintaiu.

Manifestarea cea mai frumósa si interesanta a spiritului vietiei crestinesci din anii primi a bisericei se póte aflá intru imbratosiarea statului verguriei, si intru straformarea respective inaltierea démna a vietiei casatoriale.

Decumva statulu fecioriei este descoperirea si realizarea possible a perfectiunii spirituale, frumseti'a si marirea caracterului crestinescu, pre atunci vietia casatoriala fundata in legea Domnului este chipulu legaturii si a societatei poteriloru si santiloru din ceriuri, — a legaturii intre Xtosu si biserica — vietia casatoriala este descoperirea iubirii sociale nedespartite, intemeiate in anim'a omului in actulu creatiunii, ea este temeiulu si principiulu, frumseti'a si intarirea familiei si a intregii societati omenesci.

Ambele aceste relatii a perfectiunii spirituale private si publice, prin cretinismu s'au inaltiatu la demnitatea si valoarea-i adeverala. Ce le vomu cunósce, decumva vomu considerá vietia crestiniloru bisericeii antice.

I.

Statulu Verguriei.

E dreptu, cá atâtu la pagâni, câtu si la poporulu jidovescu aflamu urme si exemple de vêtutii verguriei. — Desi la pagani Romani si Greci, dreptulu si demnitatea muerésca erá degradata, si fora crutiare calcata in peciore, încâtu ea erá numai mai multu instrumentu desfraului, tiraniei si imoralitatei sensuale a barbatului, cu tote cá secsulu femeiescu erá asia nebagatu in séma, desconsideratu, fora dreptu, independentia si rangu sociale; totusi nu se pote negá, cá acel'a nu ar' fi pretiuitu statulu fecioriei, alu castitatei.

Cine nu scie inse si ace'a, cá sentiulu demnitatei si alu onórei chiaru in secsulu femeiescu erá asia de stensu si inecatú, încâtu in anii din urma a Romei pagane, intre 7 milioane care se bucuráu de dreptulu civelii romanu, nu s'a mai gasitu 6 fete de 12 ani, care de buna voia se se fia determinatu cá pana la anulu alu 40-le se pastredie verguri'a, spre a se ingrigi de atfiarea focului altariului dedicatu dieitiei Vesta, asia câtu credintiei desierte romane, carea continua nutrirea focului pre acelu altarin decâtia feciore o a legatu cu esistenti'a Statului, nu a remasu altu ce indereptu, decâtu cá între cetatienele mai de josu cu forti'a si cu sorte se dobandésca numerulu acelorú vergure, care inse in locu se se fia bucuratu de acést'a alegere, mai tare se cairu pentru conservarea verguriei decâtu pentru pierderea aceleia ¹⁾.

¹⁾ J. Teodor Laurent »die zeitlichen Segnungen des Christenthumes« Köln. 1851.

Rare eráu dreptu ace'a casurile de verguria inainte de Christosu, apoi cu referintia la spiritulu si demnitatea fecioriei crestinesci nice potu avé asemenare.

La pagani verguri'a a statu mai multu in esterioritati; aveá numai form'a verguriei, nu inse asia in crestinismu, aci form'a erá unita cu essenti'a, esterioritatea cu spiritulu, verguri'a in crestinismu fusese insuflata, vivificata si intrupata de spiritulu celu curatu si reinoitoriu. Numai in crestinismu s'a redatu verguriei pretiulu si frumseti'a, splendorea si maiestatea cuvenita, incátu prea frumosu si nemeritu esclama *S. Chrysostomu* cá „*Mai inainte de ce s'ar fi intemeiatu crestinismulu, unde a fostu vergunitatea* ¹⁾).

In ace'asi Roma, unde paganitatea abia potú se afe 6 vestaline pre acelasu tempu a resaritu cá din mormentu — (catacumbe) unde se celebrá s. Sacrificiu — unu numeru insemnatu a fecióreloru, care din iubire cátra Christosu, cátra Prea sant'a Maria mam'a si laud'a fecioriei, s'au dedicatu Domnului, legandu legatur'a castitateri si a verguriei perpetue cu Christosu, care fusera gata a o sigilá chiaru si cu versarea sangelui.

Care este principiulu, care e temeiu si isvorulu vertutei castitateri si alu verguriei imbratiosatu de cátra crestini?

Temeiu vietiei fecioresci forméza cuvintele Mantuitoriulu la Matheiu unde se díce, cá *suntu fameni cari s'au scopitu pre sene pentru imperati'a ceriurilor* (Math. XIX, 12) adeca cari infranandu patimele trupesci de buna voia ducu victi'a fecioréscá, carea inse cátu de grea si inalta este, o doscopere insusi Martuitoriulu cându a adausu dicundu: „*celu ce pote cuprinde se cuprinde*“.

Temeiu acest'a alu svatului fecioriei, lu recunosce si *S. Apostolu Paulu* dicundu: „*osebescese muerea si fel'a, cea nemaritata grigesc de ale Domnului, cá se fía santa si cu trupulu si cu suflétulu; éra cea maritata grigesc de ale lunei, cum se placa barbatului* ²⁾).

Santirea acést'a (Tess. IV 3) a verguriei intemeiata pre svatulu D-nului si alu S. Apostolu multi dintre crestinii de antaiu o au imbraciosiatu si inca fora deosebire de secsu, dignitate si etate. O au imbraciosiatu cu atátu mai vertosu cá pre svatulu Mantuitoriulu au avutu inaintea ochiloru esemple prea marite ale verguriei nepetate in Preasant'a Mari'a pururea Feciora, in Josifu logodniculu si S. Joanu Evangelistulu cá cei mai de aprópe ai D-nului. Cea dintaiu pentru frumseti'a cea neasemenata a Verguriei s'a aflatu démna de a fire mam'a lui D-dieu, celu alu doile s'a alesu de nutritoriulu si pazitoriulu Mantuitoriulu, éra celu din urma mai multu pentru vietia cea fecioréscá dintre toti Apostolii fú mai tare iubit, caruia i-s'a si recomandatu grigi'a mamei celei pururea vergure.

Cumca la inceputulu crestinetatei cu adevratu multi au imbratiosatu vietia cea fecioréscá, marturisesce *Justinu* scriendu „*Multi si multe suntu între*

¹⁾ Sermo III. de penit., — 15, 5. in II. Corint.

²⁾ I Cor. VII 32—33. Cfr. VII. 1.

crestini in etate de 60—70 ani, cari din pruncia fiindu adepti cu disciplin'a lui Christosu, remanu nepetati, si de acesti'a marturisescu a poté aretá între totu genulu de omeni. Si ce voiu dice inca de multimea nenumerata a acelora, carii parasindu necurati'a (desfranulu) au invetiatu aceste precepte ale pudicitiei¹⁾. Athenagoras (170) inca marturisesce dicându: „La noi multi dintre barbati si mueri se potu aflá, cari in sperarea unirei mai intime cu Domnedicu, remanu necasatoriti²⁾).

Éra aperatoriuulu celu tare alu crestinatatei Minutiu Felice (220) asia caracteriséza vietii'a crestiniloru „Noi suntemu casti (curati) in vorbirea nóstra, dara si mai curati in trupulu nostru si multi dintre noi fora se se laude pastréza feciori'a perpetua a trupului nepatatu³⁾

Stim'a si pretiuirea vietiei fecioresci erá asia de inradacinata, încátu cându unu Jovianu si Vigilantiu au cutezatu se atace sublimitatea acelu statu, fú condamnatu cá unu ereticu si combatutu decátu intréga baseric'a.

Cunoscundu din aceste spiritulu si convingerea crestiniloru dintaiu facia de frumseti'a si maiestatea vietiei fecioresci, remane inca se vedemu, că cum au cuprinsu ei acelu statu, adeca că ce insusiri si caractere sacre s'au recerutu la adeverat'a vergurie crestinesca!

Fiindu verguri'a vêtute angeresca, pretiuulu si demnitatea aceleia nu s'a pusu neci că s'a potutu pune numai intru sengur'a continetia trupésca, ci spre complinirea aceleia s'au mai recerutu si alte vêtuti, si cu deosebi vertutle umilintiei si intregitatei spirituale.

Dovéda despre acést'a ne dá S. Clemente rom. invetiaceleulu S. Petru si Paulu, carele pre la anulu 70 d. Chr. asia scrie cătra Corinteni „Celu ce e castu in trupu se nu se inaltie, aducandu-si aminte, că altulu i-a datu acé'a continetiu⁴⁾. Totu aceiasi dice si S. Ignatiu Antioch. invetiaceleulu S. Joanu Evangelistulu scriendu cătra Policarpu: „Celu ce pote se remana in verguria spre onorea celui ce este Domnulu trupului, se remana inse de odata si in umilintia. Pentru-că de se lauda e pierdutu, chiar asia si atunci decumva s'ar' inaltii preste Episcopi⁵⁾).

Votulu si convingerea basericeii antice in acésta privintia o descopere si sinodulu din Gangra (224). Ací spre caracterisarea verguriei se satorise că „Decumva orcarele dintre cei ce pentru Domnulu au rémasu necasatoriti, din sumetia se inaltia preste cei casatoriti, se fia anatema⁶⁾.

Conditiuinea fundametalu dara a vietiei fecioresci s'a pusu in umilintia. Pre lenga acést'a vertute inse s'a mai recerutu si acé'a, că castitatea trupésca se fia nedespartitu impreunata cu curati'a sufletésca, adeca numai unulu cá

1) Apol. n. 15.

2) Legat. n. 33.

3) Octav. Jan. e. 31.

4) C. 38.

5) C. 5.

6) Can. 10.

acel'a s'a judecatu a avé demnitatea verguriei, care s'a retienutu de ori ce cuvinte si poște necurate.

„Feciori'a conduce la Domnedieu, dara cugetele si faptele cele necurate érași ne departa dela Domnedieu dice Athenagoras¹⁾. Éra paganiloru cari acusáu pre crestini cu vitiulu desfranului li respunde, că la crestini si ide'a unei desfranari se considera de *μωρεια* (precurvia).

Totu ace'asi marturisesce si *Minuciu Felice* dicundu: „noi nu numai in *facia* ne aretamu a fi cu pudicitia casti, ci si in *anima* (minte)²⁾).

De acésta curatia si intregitate spirituala cá o recerintia neaparata a verguriei, crestinii asia de tare eráu convinsi, încátu cu dreptu cuvântu tieneáu că decumva — mai alesu pre tempulu persecutiuniloru — s'ar' fi si intinatu prin fortia brutala virginitatea si curati'a trupésca, verguri'a totusi nu si-a pierdutu splendorea si pretiulu ei adeverat. Seau dupa cum dice *Prosperu* „Déca se pastréza santi'a sufletului, santi'a trupului nu se pierde nice atunci, cându trupulu s'ar' spurcă; precându din contra cu vetemarea curatiei sufletesci se cutema si trece si santi'a trupului, macarca acest'a ar remainé nevetamatu³⁾).

Pentru ace'a nu arare-ori se gasescu casuri de acele, cându de aveá ver unu dedicatu statului verguriei a alege între mórte seau pierderea verguriei, mai bucurosu alegeá mórtea numai cá se-si póta pastrá verguri'a, mai bucurosu voia se fia spentecatu decâtra lei, decâtu a avé impartasire spurcata cu cei desfranati (ad leones quam ad lenones Tert.).

Spre implenirea verguriei, pre langa umilintia si intregitate spirituala, s'a mai recerutu, cá ace'a se se arete si in acte esterne, adeca cá *portarea eterna se fia corespondiataria sentiului internu*.

In acestu respectu asia dice *Tertulianu*: „La constituirea castitatei nu e destulu numai se fia, ci ace'a trebue se se si arete. Ea trebue se fia asia de perfecta, cátu dela sufletu, si din convingere interna se tréca la imbracamente si la *esterioritati*“⁴⁾. Si acésta erá caus'a, pentru carea crestinii preste totu condemnáu imbracarea indecenta, precumu si ori ce infrumsetiare esterna contraria spiritului legei crestinesci.

Feciorele — dice *S. Cyprian* — pentru nime nu au se se infrumsetiedie, nice a cercá, cá altuia se fia placule, fora numai Domnului, dela care au primitu respalat'a verguriei. Castitatea sta nu numai in senjur'a intregitate trupésca, ci si in onestitate si in pudicitia imbracarei si a infrumsetiarei. Vergurei nu este ertatu se se imbrace cá si cum si-ar cercá siesi barbatu, vergurele nu au se-si arete averea loru intru infrumsetiarea esterna. O vergura, carea prin infrumsetiare atítia ochii si poștele teneriloru, nu se pote tiené a fire casta si continenta in sufletu . . . Feciorele care se infrumsetiedia pre sene cu auru, margaritaria si petri scumpe, perdu frumseti'a animei⁵⁾.

¹⁾ Leg. n. 33.

²⁾ l. c.

³⁾ Egip. 51.

⁴⁾ De cultu feminin. I. II. c. 13.

⁵⁾ Cfr. epist. VI ad Laetam S. Hieronimis.

Intru acést'a s'a aretatu spiritulu crestinismului, si a statu credinti'a basericeii despre demnitatea verguriei, — Pretiuita fú ace'a de càtra crestini, imbraciosata decàtra multi cu caldura si iubire, si cu zelu inflacaratu aপরতা contra inimiciloru curatiei, contra opugnatoriloru basericeii.

Macarcà statulu verguriei a statu in pretiuire inalta de locu la inceputulu crestinatatei, in nu mai putiena onóre s'a tienutu si *statulu casatoriale*, despre ce vomu tractá de alta data.

J. Borosiu.

Varietati.

Cumcà parerea nostra despre valorea opului „Oriens catholicus“ edatu de curundu decatra M. O. D. Joanu Papiu spiritualu la institutululu corectoriu din Gherl'a, se baséza pre adeveru, se pote vedé si din epistol'a urmatoria, ce M. O. D. o a primitu dela Esc. Sa Nuntiuulu Apostolicu din Vien'a, si pre care densulu ni o a tramisu spre publicare.

Nunziatura apostolica. 8034. Viena.

Admodum Reverende Domine!

Accepi suo tempore honorabiles litteras Dominationis Tuæ adm. Reverendæ diei 24 Februarii, una cum duobus exemplaribus operis a Te nuper editi sub titulo „Oriens catholicus“. Morem Tibi gerens unum ex iisdem pro me retinui et gratias tibi ago de hac summa Tua humanitate. Pergratum etiam mihi fuit opus sedulo perlegere et ex corde gratulor de praeclaris hisce laboribus pro affirmando Romani Pontificis primatu super universa Ecclesia tanta doctrina, eruditione et pietatis studio exantantis, vota quoque depromo, ut salutare ac splendor fructus, divina opitulante gratia, afferat.

Aliud vero ejusdem operis exemplar SS. Domino nostro transmittendum curavi, nec omnisi sensus a Te expressos Eidem fideliter referre. Jamvero E-mus D. Cardinalis a secretis status litteris die 17 martii datis me certior fecit *Sanctitatem Suam* opus libenter excepisse, intentionem auctoris summopere commendasse et in pignus grati animi et propensae voluntatis benedictionem apostolicam Tibi et fidelibus paroeciae Tuæ peramanter impartitum fuisse.

Quae dum laetus significo, hac occasione utor, ut impensissimis existimationis sensibus me profitear.

Dominationis tuæ adm. Reverendæ Vindobonae die 22 Martii 1886

addictissimus servus

Seraphinius Archiepiscopus Nicaenus Nuntius aplicus m. p.

Admodum Reverendo Domino Domino Joanni Papiu dioec. Szamosujvarien. presb. domus hung. reg. prov. curato. Szamosujvár.

Bibliografia.

Dela Librari'a tipografiei seminariiali dein Blasiu pre lenga cartile tipografiei se mai potu capetá si „tablouri sante“ mari, 80 cm. inaltu si 70 latu in oleu, pre panza precum: s. Treime, Restignirea, Adornirea Prea Curatei Vergure, Inaltiarea, „Madona de Lourdes“, Angerulu custode, Incononarea Prea curatei s. a., cari suntu forte acomodate pentru impodobirea s. altarie si a caseloru bene credintiosiloru crestini. Tabloulu fora portu costa 1 fl. 80 cr.

Proprietariu, editoriu si redactoriu responsabilu: Dr. Alesandru V. Gram'a.

Tipografia Seminariului gr.-cat. in Blasiu.